

ΟΙ ΑΡΧΑΙΕΣ ΧΥΡΕΤΙΕΣ (ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΔΟΜΕΝΙΚΟ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ) ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Γυμνάσιο Δομένικου

Πολιτιστικό πρόγραμμα 2017-2018

Υπεύθυνες καθηγήτριες: Ντανίκα Αναστασία-Τσιάρα Άννα

Ο Γερμανός αρχαιολόγος Φρ. Στέλιν και η περιοχή του Δομένικου

- Το σχολείο μας βρίσκεται στο χωριό Δομένικο. Το Δομένικο ανήκει στην περιοχή της αρχαίας Περραιβίας η οποία εκτεινόταν μεταξύ του Ολύμπου και του Πηνειού και οριζόταν γεωγραφικά από τις διαβάσεις των Τεμπών, της Πέτρας και του Σαρανταπόρου (Βολουστάνα ή Volustana).
- Κατά τον Γερμανό αρχαιολόγο Φρ. Στέλιν (Friedrich Stählin) και το έργο του «Η ελληνική Θεσσαλία» (1924), στην αρχαιότητα βρίσκονταν στην κοιλάδα του Ευρωπού (Τιταρήσιου) 4 πόλεις: η Μάλλοια, οι Χυρετίες, το Ερεικίνειο και οι Μύλες, οι οποίες μοιράζονται στα ερείπια των χωριών Παλιόκαστρο, Ανάληψη Συκιάς, Δομένικο, Βλαχογιάννι και Δαμάσι.

Η περιοχή της αρχαίας Περραιβίας

(<http://www.sarantaporo.gr/node/31>)

Ταύτιση Δομένικου με τις αρχαίες Χυρετίες

- Η ταύτιση του Στέλιν για κάποιες από τις υπόλοιπες πόλεις έχει κατά καιρούς αμφισβητηθεί, όμως η θέση των Χυρετιών επιβεβαιώθηκε στο Δομένικο, χάρη σε επιγραφικά ευρήματα.
- Η πόλη βρισκόταν στα ανατολικά του σημερινού χωριού, στη βόρεια πλαγιά του βουνού, κάτω από την κορυφή όπου βρίσκεται η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου.

Ο ναός του Αγ. Γεωργίου στο Δομένικο

Συσχετισμός θέσης του βυζαντινού ναού με την αρχαία ακρόπολη

- Στην εκκλησία αυτή εντοιχίστηκαν κάποιες επιγραφές από τις αρχαίες Χυρετίες. Κάτω από την εκκλησία βρίσκονται πιθανόν τα θεμέλια του αρχείου της πόλης και ο ναός του Ασκληπιού, σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Απ. Αρβανιτόπουλο (Για τις θεσσαλικές επιγραφές της περιοχής, υπάρχουν στοιχεία στην Αρχαιολογική Εφημερίδα του 1917, σ. 1-37)
- Γύρω από το ναό βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη που χωρίζεται με εγκάρσιο τείχος από την κάτω πόλη. Η κάτω πόλη ήταν κτισμένη σε δώματα, στην πλαγιά του βουνού. Το τείχος της πόλης, όπως αναφέρει ο Στέλιν την εποχή που επισκέφθηκε την περιοχή, ήταν κτισμένο ισοδομικά και σε καλή κατάσταση, εκτός από τη βορινή πλευρά του.

Αρχαίες ακροπόλεις

- Πώς μπορεί να είναι μια αρχαία ακρόπολη;
- Δείτε μια αναπαράσταση της ακρόπολης των Αθηνών για να πάρετε μία ιδέα! Μία επαρχιακή πόλη μπορεί να διαθέτει επίσης ακρόπολη, αλλά λιγότερο εντυπωσιακή και κατασκευασμένη με κατώτερα υλικά.

Τιταρήσιος (ή Ευρώπος ή Ευρωπός)

- Η κυριαρχία της πόλης βασιζόταν στην κυριαρχία της εύφορης κοιλάδας της Ποταμιάς, που εκτείνεται προς τα δυτικά. Γι' αυτό και βρισκόταν συνέχεια σε φιλονικία με τις πόλεις που έλεγχαν την ίδια γόνιμη περιοχή.

Ο νομός Λάρισας και η περιοχή του παλαιότερου δήμου Ποταμιάς, όπου ανήκε και το Δομένικο

Για να θυμηθούμε λίγο τα ιστορικά γεγονότα:

- Γνωρίζουμε ότι μετά το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.χ.) η μεγάλη αυτοκρατορία που είχε δημιουργήσει μοιράζεται στους επιγόνους του και επικρατεί μια περίοδος συγκρούσεων και αστάθειας στον ελλαδικό χώρο. Αυτό δίνει την ευκαιρία στους Ρωμαίους να εμπλακούν στις ελληνικές υποθέσεις και βαθμιαία να υποτάξουν τις ελληνικές πόλεις. Οι μόνες δυνάμεις που μπορούσαν να προβάλουν αντίσταση στο ρωμαϊκό επεκτατισμό ήταν η Μακεδονία και οι δύο Συμπολιτείες, η Αχαϊκή και η Αιτωλική.

Επικράτηση των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο

- Οι Ρωμαίοι όμως , εφαρμόζοντας την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» κατόρθωσαν να αναμιχθούν στις ελληνικές υποθέσεις.
- Έτσι, όταν δημιουργήθηκε ένας συνασπισμός πόλεων ενάντια στον Φίλιππο Ε΄ της Μακεδονίας, οι Ρωμαίοι έσπευσαν να προσφέρουν τη βοήθειά τους. Ο Ρωμαίος στρατηγός Φλαμίνιος, με τη βοήθεια των δύο συμπολιτειών, κατόρθωσε να νικήσει τον Φίλιππο στη θέση Κυνός Κεφαλές (νότια της Λάρισας) (197 π.Χ.) και έτσι η Μακεδονία αναγκάστηκε να αναγνωρίσει την ελευθερία των πόλεων και των Συμπολιτειών.

Ας γνωρίσουμε καλύτερα τον Τίτο Κόιντο Φλαμίνιο...

- Το 196 π.Χ. ο Φλαμίνιος, στη διάρκεια των Ισθμίων, διακήρυξε υπό τις επευφημίες των παρευρισκομένων την ελευθερία των Ελλήνων.

Όπως αναφέρει **ο αρχαίος ιστορικός Πλούταρχος** «Τότε λοιπόν γίνονταν οι γιορτές των Ισθμίων (στην Κόρινθο). Πλήθος θεατές κάθονταν στο στάδιο παρακολουθώντας τα αθλητικά αγωνίσματα... Σε μια στιγμή ήχησε η σάλπιγγα, επιβάλλοντας στα πλήθη τη σιγή. Στη μέση του στίβου προχώρησε ο κήρυκας και διακήρυξε ότι η σύγκλητος των Ρωμαίων και ο στρατηγός- ύπατος Τίτος Κοϊντίος, αφού επολέμησαν το βασιλιά Φίλιππο Ε΄ και τους Μακεδόνες αφήνουν αφρούρητους και ελεύθερους και αφορολόγητους, με το δικαίωμα να ακολουθούν τους πατριούς νόμους τους, τους Κορίνθιους, Λοκρούς, Φωκείς, Ευβοείς, Αχαιοίς, Φθιώτες, Μάγνητες, Θεσσαλούς και **Περραιβούς.**»

Λοδονίκο Ρογλιάγχι, Ο Τίτος Φλαμίνιος ανακοινώνει στα Ίσθμια την ανεξαρτησία των ελληνικών πόλεων

Το ίδιο θέμα, με κωμική διάθεση, από τον
John Leech (Λονδίνο 1850)

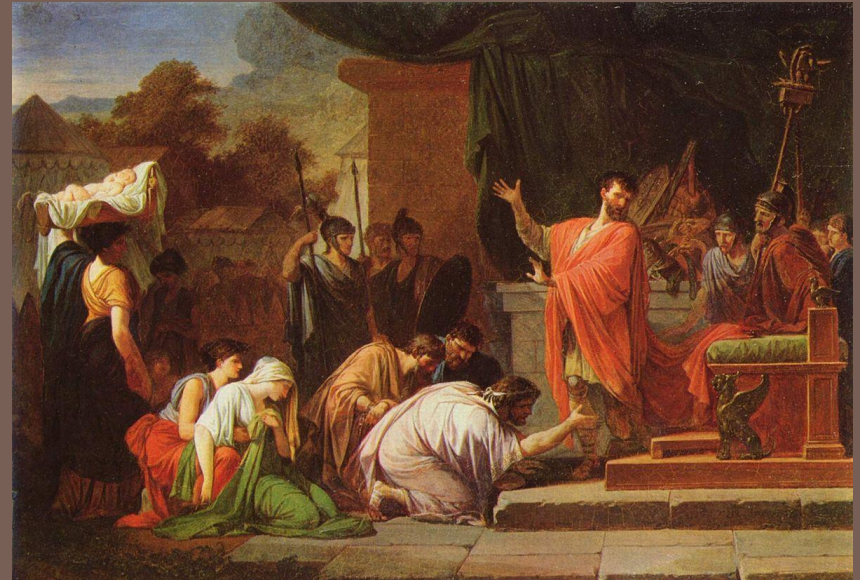
Πώς φανταζόμαστε τη μορφή του Φλαμίνιου;

- Χρυσός στατήρας Τίτου Φλαμίνιου.
- Στον εμπροσθότυπο εικονίζεται η κεφαλή του ύπατου και στρατηγού και στον οπισθότυπο Νίκη με στεφάνι. Πρόκειται για νόμισμα που κόπηκε από τις ελληνικές πόλεις για να τιμήσουν τον ρωμαίο αξιωματούχο για τη νίκη εναντίον του Φιλίππου Ε'. Περίπου 196 π.Χ.

Πότε υποτάσσεται οριστικά η Μακεδονία στη Ρώμη;

- Η οριστική υποταγή της Μακεδονίας έγινε **το 168 π.χ.** όταν ο τελευταίος βασιλιάς της Μακεδονίας, ο Περσέας, πιάστηκε αιχμάλωτος από τον Ρωμαίο Αιμίλιο Παύλο στη μάχη της Πύδνας.
- Από το γεγονός αυτό εμπνεύστηκε τον διπλανό πίνακα ο ζωγράφος Jean-François-Pierre Peyron (1744-1814)

Πώς συσχετίζονται όλα αυτά με τις αρχαίες Χυρετίες;

- Σε μαρμάρινη πλάκα που βρέθηκε στην περιοχή και χρονολογείται μεταξύ του 200-190 π.Χ., την εποχή δηλαδή της ρωμαϊκής διείσδυσης στις ελληνικές πόλεις της κεντρικής Ελλάδας, συναντάμε χαραγμένη επιστολή του Ρωμαίου ύπατου Τίτου Φλαμίνιου προς τους κατοίκους των Χυρετιών.

Το περιεχόμενο της επιστολής του Φλαμίνιου προς τους κατοίκους των Χυρετιών:

- Regions: Central Greece (IG VII-IX): Thessaly (IG IX,2): Perrhaibia: Chyretiai (Domeniko)
- IG IX,2 338 , 196-194 BC

Τίτος Κοΐνκτιος στρατηγὸς ὑπάτος Ῥωμαίων Κυρετιέων τοῖς ταγοῖς καὶ τῇ πόλει χαίρειν· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσιν φανερὰν πεποήκαμεν τὴν τε ἰδίαν καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων προαίρεσιν ἣν ἔχομεν εἰς ὑμᾶς ὀλοσχερῶς, βεβουλήμεθα κα[ὶ] ἐν τοῖς ἐξῆς ἐπιδειῖξαι κατὰ πᾶν μέρος προεστηκότες τοῦ ἐνδόξου, ἵνα μηδ' ἐν τούτοις ἔχωσιν ἡμᾶς καταλαεῖν οἱ οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου εἰωθότες ἀνα-

Συνέχεια της επιγραφής

στρέφεσθαι. ὅσαι γάρ ποτε ἀπολείπονται κτήσεις
ἔγγειοι καὶ οἰκίαι τῶν καθηκουσῶν εἰς τὸ δημόσιον
τὸ Ῥωμαίων, πάσας δίδομεν τῇ ὑμετέραι πόλει,
ὅπως καὶ ἐν τούτοις μάθητε τὴν καλοκἀγαθίαν ἡμῶν
καὶ ὅτι τελέως ἐν οὐθενὶ φιλαργυρῆσ[α]ι βεβουλήμεθα,
περὶ πλείστου ποιούμενοι χάριτα καὶ φιλοδοξίαν. ὅσοι μέν-
τον μὴ κεκομισμένοι εἰσὶν τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτοῖς,
ἐὰν ὑμᾶς διδάξωσιν καὶ φαίνωνται εὐγνώμονα λέ-
γοντες στοχαζομένων ὑμῶν ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμ-
μένων ἐγκρίσεων, κρίνω δίκαιον εἶναι ἀποκαθίστασθαι αὐτοῖς.
ἔρρωσθε.

Τι σημαίνουν τα αρχικά IG, πάνω από το κείμενο της επιγραφής;

- Η επιγραφή αυτή, όπως και όλες οι ελληνικές επιγραφές που έχουν κατά καιρούς δημοσιευθεί, περιλαμβάνεται στις εκδόσεις των *Inscriptiones Graecae*.
- Το *Inscriptiones Graecae* (IG) (λατινική ονομασία του Ελληνικές επιγραφές) είναι ένα ακαδημαϊκό πρόγραμμα της Πρωσικής Ακαδημίας των Επιστημών, που σήμερα συνεχίζεται από την Ακαδημία των Επιστημών του Βερολίνου. Στόχος του είναι να συγκεντρώσει και να δημοσιεύσει όλες τις γνωστές αρχαίες επιγραφές της ηπειρωτικής και νησιωτικής Ελλάδας.

Αναζητήστε διαδικτυακά και μόνοι σας το πρωτότυπο κείμενο της επιγραφής

- Επισκεφθείτε λοιπόν την ιστοσελίδα <http://epigraphy.packhum.org/inscriptions/main> του ερευνητικού ιδρύματος “The Packard Humanities Institute” και αναζητήστε μόνοι σας στον κατάλογο INSCRIPTIONES GRAECAE επιγραφές από τις Χυρετίες ή από γειτονικές αρχαίες πόλεις.
- Οι επιγραφές αυτές αποτελούν παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά και αναρτώνται στο διαδίκτυο για να διευκολύνουν τον ερευνητή της αρχαίας ελληνικής ιστορίας.

Inscriptions by Region

- Attica (IG I-III)
- Peloponnesos (IG IV-[VI])
- Central Greece (IG VII-IX)
- Northern Greece (IG X)
- Thrace and the Lower Danube (IG X)
- North Shore of the Black Sea
- Aegean Islands, incl. Crete (IG XI-[XIII])
- Asia Minor
- Cyprus ([IG XV])
- Greater Syria and the East
- Egypt, Nubia and Cyrenaica
- North Africa
- Sicily, Italy, and the West (IG XIV)
- Upper Danube
- Unknown Provenances

Όμως για να καταλάβουμε το κείμενο της επιγραφής καλύτερα, χρειάζεται η απόδοση στη νέα ελληνική:

Ξεκινά με μια τυπική φράση- χαιρετισμό:

- «Εγώ ο Τίτος Κοϊνκτίος που κατέχω το αξίωμα του Στρατηγού και του Υπάτου των Ρωμαίων, απευθύνω χαιρετισμό προς τους άρχοντες και τους πολίτες των Χυρετιών.»

Συνεχίζει με αναφορές στις καλές προθέσεις των Ρωμαίων:

- «Επειδή για όλα τα υπόλοιπα σας έχουμε φανερώσει και τη δική μου καλή διάθεση και τα καλά αισθήματα των Ρωμαίων πολιτών, που τρέφουμε προς εσάς, έχουμε τη θέληση να επιδείξουμε και στο μέλλον το ενδιαφέρον μας, παρέχοντας αμέριστη την προστασία μας, για όλα τα ζητήματα που απασχολούν την ένδοξη πόλη σας, ώστε να μην έχουν λόγους να σας κατηγορούν εκείνοι που επιθυμούν να έχουν σχέσεις μαζί σας, χωρίς να ενδιαφέρονται για το καλό σας.»

Τι ακριβώς λοιπόν υπόσχεται ο Φλαμίνιος στις Χυρετίες;

- «Παραχωρούμε όλα τα κτήματα, σπίτια και χωράφια, που κατά καιρούς περιήλθαν και εξακολουθούν να παραμένουν στην κατοχή του Ρωμαϊκού δημοσίου, στην πόλη σας για να μάθετε και από την πράξη μας αυτή τις καλές και αγαθές μας διαθέσεις και ότι έχουμε της θέληση να μην φανούμε φιλάργυροι για κάθε άλλη περίπτωση, κάνοντας ό,τι δυνατόν για την προστασία και ευημερία σας.»

Τι προτείνει για τους εγκαταστημένους στις Χυρετίες ξένους και για τους δούλους;

- «Κρίνω δίκαιο και σας παρέχω το δικαίωμα, με δική σας απόφαση (στοχαζομένων υμών), που έχει και τη δική μου έγκριση, εκείνοι που δεν έχουν προσκομίσει, όσα υποχρεούνται να σας προσφέρουν για τον σκοπό αυτό, να αποκατασταθούν, εφόσον αναγνωρίζουν τη χειρονομία σας και σας εκφράζουν ευγνωμοσύνη για την ενέργειά σας αυτή. Να είσθε πάντα καλά.»
- (η απόδοση στη ν.ε από το βιβλίο του Δ. Καραμίντζα, *Χρονικά Δομένικου*, Λάρισα 1997, σελ. 22-24)

ΕΠΟΜΕΝΩΣ, ΤΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΒΓΆΖΟΥΜΕ, ΩΣ ΜΕΛΕΤΗΤΈΣ, ΑΠΌ ΜΙΑ ΤΈΤΟΙΑ ΕΠΙΓΡΑΦΗ;

- Ο Τίτος Κοΐνκτιος Φλαμίνιος φαίνεται να απευθύνεται στις Χυρετίες με φιλική διάθεση.
- Στόχος των Ρωμαίων ήταν να πείσουν τις ελληνικές πόλεις ότι έρχονται ως φίλοι και όχι ως κατακτητές (αυτή δεν είναι συνήθως η μέθοδος που ακολουθούν πολλοί επίδοξοι κατακτητές;)
- Μπορείτε να σκεφτείτε παρόμοια παραδείγματα «ελευθερωτών» από τη σύγχρονη ιστορία;

«Προς τους άρχοντες και τους πολίτες των Χυρετιών»

- Ο Φλαμίνιος απευθύνεται στους «άρχοντες και τους πολίτες των Χυρετιών». Δεν πρόκειται λοιπόν για έναν μικρό οικισμό (αλλιώς δε θα έμπαινε στον κόπο μιας τέτοιας επιστολής), αλλά για μία πόλη που ακολουθεί τη δομή της πόλης- κράτους της αρχαίας εποχής: έχει τους άρχοντές της (ταγούς), την ακρόπολή της, τα ιερά της, τα τείχη της.

Φιλορωμαϊκή πολιτική από επιλογή ή από ανάγκη;

- Μέσα στην αβεβαιότητα και τη σύγχυση της εποχής, με τις συνεχείς συγκρούσεις μεταξύ Ρωμαίων, Αιτωλών και Μακεδόνων, οι Χυρετιείς προτίμησαν να ακολουθήσουν φιλορωμαϊκή πολιτική. Δε γνωρίζουμε τα ακριβή κίνητρά τους. Είτε το θεώρησαν σωστό από άποψη διπλωματικού συμφέροντος, είτε από συμπάθεια είτε από φόβο....

Ακολουθούν πέντε σχεδόν αιώνες ρωμαιοκρατίας

- Η συνέχεια είναι γνωστή: Λίγες δεκαετίες μετά το 146 π.Χ., υποτάσσεται και η νότια Ελλάδα στους Ρωμαίους, οι οποίοι επικρατούν σταδιακά σε ολόκληρη τη Μεσόγειο και επιβάλλουν τη λεγόμενη Pax Romana (ρωμαϊκή ειρήνη).
- Η ρωμαϊκή ειρήνη είναι το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί κατά τους τρεις επόμενους αιώνες ο Χριστιανισμός, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.....

Το ρωμαϊκό κράτος την εποχή του Οκταβιανού Αύγουστου (31 π.Χ.-14 μ.Χ.)

Ottaviano Augusto: 31 a.C. - 14 d.C.

Territori appartenenti a Roma prima del 31 a.C.	
Annessioni e conquista di Ottaviano:	
dal 31 al 19 a.C.	
dal 19 al 9 a.C.	
dal 9 a.C. al 6 d.C.	
Regni clienti di Roma con Ottaviano:	
Fortezze legionarie: nel 6 d.C.	

Βιβλιογραφία

- Απ. Αρβανιτόπουλος, «Θεσσαλικά Επιγραφαί», *Αρχαιολογική Εφημερίς*, Αθήνα 1917.
- Δ. Καραμίντζας, *Χρονικά Δομένικου*, Λάρισα 1997.
 - Θ. Κατσουλάκος- Γ. Κοκκορού- Αλευρά και Β. Σκουλάτος, *Αρχαία Ελληνική ιστορία*, Α΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2007.
 - Fr. Stählin, «Η Περραιβία», μετ. Τόμης Αλεξόπουλος, *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, τ. 6, Λάρισα 1984.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν
οι μαθητές του τμήματος Α1
της σχολικής χρονιάς
2017-18.

